

especial
vacances

Fita-estiu '81

ANY III - N.º 25 - JULIOL-AGOST 1981

la farga

BUTLLETÍ DEL CASAL DE JUBILATS

SALT

-ESPİGOLANT-

Unos al suelo y otros se levantan

CAMBIO 16
13/7/81

Eleuterio Paniagua, director de «La Voz de Gerona», y José Vila, director de Radio Gerona, han decidido, por su cuenta y riesgo, que los oyentes de sus emisoras son unos pàrvulos asustadizos. ¿O por qué si no han prohibido la radiación de algunas canciones del último LP del conjunto catalán La Trinca, LP del que por cierto se han vendido más de 150.000 copias en tres meses? Lo que los oyentes pàrvulos no podrán oír por dichas emisoras son las canciones *La danza del sable*, donde el golpe del 23 de febrero quedó por los suelos, y *Se levanta*, una oda musicada a

la *tempera matutina*, o sea, la erección matutina. Cuando Paniagua y Vila, por lo que se ve defensores acérrimos de la moral y las

buenas costumbres, fueron preguntados por sus manías censoras, respondieron como a dúo: «Es que alguien se puede ofender».

Aquesta vegada l'hem anat a buscar lluny l'Espigolant, però és que fins i tot a "Madriz" som notícia. Bé, cal aclarir, notícia indirecta, ja que es refereix a les dues "formoses" emissores que hi ha a Girona i que són les que els saltencs hem de soportar. El trist del cas és que per culpa de dos "brètols" hem quedat els gironins i de rebot nosaltres, com uns fatxes, i això és massa pel cos. Per aquí hi hi passem. Des d'aquí demanem que aquests senyors pleguin de fer el "brètol" o sinó els hi farem beure oli.

Arrel

Revista editada per la Diputació de Barcelona

N. 1.

Abril-Maig-Juny 1981.

Comarca: La Garrotxa

Olot	L'olotí
id.	La comarca d'Olot
Vall d'en Bas	Verntallat

Comarca: El Gironès

Girona	Presència
id.	Nord
Banyoles	Revista de Banyoles
id.	El Bagant
Salt	La Farga
S. Eugènia de Salt	El Dimoni
Sarrià de Ter	El poble

Comarca: El Ripollès

Ripoll	El Ripollès
--------	-------------

"Arrel" és una nova revista que edita la Diputació de Barcelona, i el primer número estava dedicat a la "Premsa Comarcal de Catalunya". La revista està ben presentada i amb uns estudis molt ben fets. I quina alegria la nostra, al veure que som dintre d'aquest estudi. Això vol dir que a Barcelona ens consideren una revista i que a tot Catalunya saben que existim.

I quina sorpresa, al veure que Girona no ens deixa ésser poble i en canvi a Barcelona ens hen donen un, ja que si mireu bé posem "Sta. Eugènia de Salt". Perquè prengui nota l'Ajuntament de Girona. Ja en un altre "Espigolant" feiem notar que el "Punt-Dia" ens donava una "Diputació" i ara la Diputació de Barcelona ens dóna un poble. Si en el fons som una gent afortunada, ho tenim tot, menys el nostre poble.

Any III - N.º 25
Juliol/Agost 1981

SUMARI

Espigolant.....	2
Editorial.....	3
Vida del Casal.....	5
Les Vacances, més enllà del Tòpic.....	6 i 7
La moto vol dir.....	9
Històries Menudes de Sensunral.....	11
Salt a la gran Geografia Comarcal de Catalunya.....	12, 13 i 14
Des del Carrer Major.....	15
Converses amb els meus néts.....	17
El Baixador.....	19
Foto-Concurs.....	19
Culturàlia.....	21
Cagaferro.....	23
La Vida amb humor.....	23
A la Taula de la Farga.....	23

CONSELL DE REDACCIÓ:

Lluís Mateu, Josep Cristòfol, Quim Pla, Miquel Casellas, Joan Arnau, Narcís Burch, Josep M.ª Torras, Eusebi Cabezas, Martí Fita, Josep M.ª Quintana, Guillem Terribas, Ventura Pau i Joan Boada.

DISSENY:

Guillem Terribas.

PORTADA

Domènec Fita

COL.LABORADORS

Salvador Sunyer, Josep Clara, Narcís Casas, Esteve Martín

ADMINISTRACIÓ: M. Casellas.

PUBLICITAT: J. Cebrián.

DISTRIBUCIÓ:

Joan Rigau i Pitu Geli.

REDACCIÓ:

Passeig Verdaguer, 1
CASAL DE JUBILATS
SALT.

IMPRESSIÓ:

TIPOGRAFIA-OFFSET PAGÉS
Tel. 42 01 07 - ANGLÈS.

D'aquest número de LA FARGA se n'han imprès 1.000 exemplars.

Autoritzem la reproducció dels articles, esmentant el nom de LA FARGA.

Dipòsit Legal: GI 356-1979.

editorial

FESTA MAJOR

L'any laboral, a més dels diumenges, està carregat de dies considerats festius.

Els uns són de caire religiós, altres històrics o commemoratius d'aniversaris nacionals, familiars o populars. Però tots aquests es limiten al fet concret que els motiva. Només la Festa Major del poble és la que engloba dintre el seu nom, tota la joia variada de la festivitat.

Festa Major, per la quitxalla vol dir "cavallitos", cotxes de xoc, tren del dimoni i joguines a les parades. Pel jovent, festivals esportius, futbol de qualitat, sardanes i ball a l'envelat. Pels més grans, pares i avis, un ofici solemne amb orquestra que acompanyarà les veus d'un grup coral. Per a molts, sobretot entre l'element femení, estrena de vestits i el lluir roba nova, i per a la mestressa de la casa el seu art culinari, amb un succulent "platillo", un variat rostit, bons vins i xampany a desdir i sobretot l'alegria d'agrupar a la casa als parents i amats de troballa difícil.

Si preguntem a la gent quins són els dies de més bon record durant l'any, gairebé tots coincidiran en assenyalar els que corresponen a la Festa Major. La menudalla perquè les atraccions seran el motiu del seus somnis i comentaris. Pel jovent les atraccions a l'envelat. Pels pares i avis la bona taula servida, on l'enginy de l'esposa hi haurà fet miracles.

Per tots, però, són dies de tanta joia que, quan s'acaben, deixen un excel·lent record i l'esperança que dintre un any els podrem tornar a disfrutar.

Pels menuts, pels joves, pels grans i pels vells, que la Festa Major sigui la festa de l'alegria i que es pugui celebrar cada any amb bona harmonia i amb plena salut de tots, són els desitjos de LA FARGA.

Vida del CASAL

La Junta voldria fer arribar la seva alegria a tots els socis, puix a 30 de juny havíem arribat a la xifra de 956 socis, i esperem que quan aquestes ratlles us arribin, podrem dir que hem arribat a la xifra dels 1000 socis que ens havíem proposat al començar la campanya.

El passat 23 de juny sortírem d'excursió a l'Escala visitant a més la ciutat de Roses i els seus voltants. No cal dir que ho vàrem passar divertit, cosa que ens anima a continuar en la nostra tasca empresa en el programa d'excursions.

Hem de dir també que l'excursió que havíem programat a LOURDES donat que no poguérem omplir un autocar haguérem de suspendre-la i

deixar-la per al mes de setembre o octubre.

Quan estem escrivint aquestes ratlles hem sortit novament d'excursió, cap a SANT MARTÍ DEL CANIGÓ I SANT MIQUEL DE CUIXÀ. Hem de dir-vos que, donat l'interès que va despertar la mateixa, férem dos autocars, amb assistència d'unes 111 persones.

"Ara és un bon temps per anar a fer unes excursions boniques a la muntanya".

En aquesta foto no hi ha ningú de la redacció ni de la Junta del Casal, però segur que més d'un en aquestes vacances hi anirà a gastar-se la paga doble.

La Campanya ANEM PELS 1000, acabarà el proper 31 d'agost, però no voldríem quedar-nos aquí parats, cal que anem engrandint el Casal; hem de sentir-nos orgullosos de ser la primera Entitat Social del poble. Aportem doncs el nostre gra de sorra; nous socis vol dir la possibilitat de noves seccions amb més serveis, més excursions i més variades, ja que hi haurà més gent a complaure, etc. etc., i en fi, com més serem, més riurem!!

Les VAGANCES:

més enllà del Tòpic

Les vacances volen dir tancat. Tancat o fermé; cerrado o closed; segons les llengües i les procedències.

Als mesos d'estiu, al juliol i l'agost com a mesos centrals, sovintegen a les portes de les botigues uns cartellets: "Tancat per Vacances".

El "Tancat per Vacances" o el "Cerrado por Vacaciones", dependrà molt de l'estat conscient, des d'un punt de vista lingüístic del botiguer, i de si ha assolit o no la normalització de la nostra parla.

Un cartellet de "Tancat per Vacances" que moltes vegades afegeix "fins el proper mes" (d'agost s'entén...) o fins el dia tal o qual...o

senzillament fins que estiguem cansats i tornem a obrir...

Les vacances més enllà del tòpic? Ben cert! Les vacances que en un principi varen ésser privilegi d'una classe, la que tenia el poder adquisitiu, han estat cada vegada més assumides per tots els estaments de la societat gràcies a les reivindicacions i les conquestes que al llarg del temps han assolit els treballadors...

La societat consumista, malgrat la crisi econòmica, inventa mil formes diverses i originals de passar les vacances.

De fet les vacances volen dir un canvi total de vida. Passar del treball rutinari o feixuc de cada dia, a una

nova activitat més relaxant i més "alliberadora".

I les mil formes que ens proposa la societat poden anar des de quedar-nos a casa mateix sense pensar en res, a viatjar a països exòtics en rutes d'alt vol, només assequibles a la butxaca d'uns pocs.

Entre un extrem i l'altre, entre el quedar-nos a casa i el viatjar luxosament en un creuer de milionaris, hi ha una gamma riquíssima i variada de maneres de passar-nos divertit l'estiu.

N'hi ha que s'ho organitzen molt bé, i podríem dir que han aprofitat les vacances... D'altres en dubtaríem, i potser quan tornen al treball hi van

PRODUCTOS CÁRNICOS

més avorrits que mai... El muntar-se o passar bé unes vacances depèn molt del tarannà i la psicologia de cada ú, encara que molts es deixen influenciar per les seves possibilitats econòmiques, i és que els falta imaginació, o estan massa ben acostumats per a fer determinats plans.

L'Ajuntament de Barcelona, ha editat un llibret destinat sobretot al jovent, però que també és molt aprofitable per als grans. Allà se'ns dóna multitud d'idees per a fer les vacances, i on fer-les... Acampades, campings, turisme, excursions, colònies, tallers, cursets, viatges, visites, rutes, exposicions, paisos, etc...

I és que ens lliguem, la majoria de les vegades, com a una moda, a la imatge de les vacances-platja. Les vacances són més que estirar-se a la sorra, i torrar-se amb el sol inclement durant hores... Encara que molts només ho entenen així.

No deixa de ser un tòpic la família estrangera, alemanya o holandesa, que després de menjar-se quilòmetres i quilòmetres amb el seu cotxe, arriba a la Costa del Sol, o la nostra Costa Brava, i pla! s'afinca en un onzè pis

(les vacances més enlla del tòpic).

d'un apartament reduït de ciment, i allà hi mata hores i hores. I així passa els dies!

Aquesta família no ha fet més que canviar un lloc (el d'origen) per un altre (el de destí) durant quinze, vint o trenta dies de vacances. En tot cas,

la seva única il·lusió serà prendre el sol. Parar el sol, el beneït sol d'Espanya, el càlid "soleil espagnol", que tantes divises ens porta i que si no fos així encara calçaríem espartenyes...

I l'altre tòpic és la imatge funesta que intentem crear als forasters, de Spain.. Amb l'ànim de fer calers, de vendre a qualsevol preu, exhibim als que arriben una imatge ben poc representativa de la nostra realitat nacional... Toros, Manolas, Castañuelas, Flamenco, Soleares i Toreros, que ben poc tenen a veure amb el nostre ric folklore català, amb els nostres paisatges i monuments i la nostra identitat catalana. Els estrangers quan se'n van s'enduen el sol a la seva pell, i unes castanyoles per a poder així explicar als seus amics que Espanya (o Catalunya) és això!

Les vacances: molts records i moltes vivències alhora! Moltes rutes i molts paisatges, molt de sol i molt de lluna... Dies assolellats i llargues nits estelades... Havaneres a la Costa... Prats de fina herba a la muntanya... Les vacances, tot un món suggeridor d'infinites imatges... a l'abast de cadascú, de tothom!

MARTÍ FITA

C. Joan Maragall, 9 B
Tel. 21 94 50
GIRONA

Onze de Setembre, 7
Tel. 21 98 12
SALT

C/ Major de Salt, nº 55
Tel. 20 52 30
SALT

Un conegut i qualificat professorat al servei del futur conductor, amb la garantia d'un complet ensenyament.

LA MOTO VOL DIR

Anar en moto és dinamisme i en certa manera vol dir joventut, vol dir estalviar, vol dir gastar, vol dir tenir seny, vol dir no tenir-ne, vol dir tenir-li ràbia, vol dir tenir-li passió... Il·lusió... Igual que tot.

La moto és un vehicle de transport molt àgil, ens la podem imaginar des de la competició amb la seva sofisticada tècnica i depurat nivell de pilotatge, passant pel simple esbarjo de dissabtes i diumenges, fins el mitjà de transport senzill, eficaç i barat.

Se l'ha relacionada freqüentment amb el gamberrisme, però no crec que la moto en sí, sigui la culpable, més aviat serà un problema d'educació dels que la porten.

Al nostre poble, com gairebé per tot arreu, hi ha uns tres tipus de motoristes. De molta importància, l'esportiu no participant i participant en curses; els joves dels 16 als 18 anys, igualment importants, i els que l'utilitzen com a transport diari, com a eina de treball, poc important.

Parlem primer del transport urbà. No arribo a comprendre bé perquè al nostre país el ciclomotor no té una major acceptació, és el vehicle més barat (no parlem de la bicicleta) de compra, de consum, de fàcil aparcar, àgil de circular, d'engegada fàcil, fàcil de dur, de reparar. Potser és que fa pobre.

Té perill de les caigudes. Sempre et peles alguna cosa. Però el perill més greu es l'automobilista, que no està habituat a la moto. Espera un cotxe, no una moto; per això els colors llampants o el llum sempre donat. A Suïssa vaig veure una solució molt bona amb uns carrils laterals exclusius per a bicicletes i ciclomotors amb velocitat màxima de 40 qm./h., de direcció única.

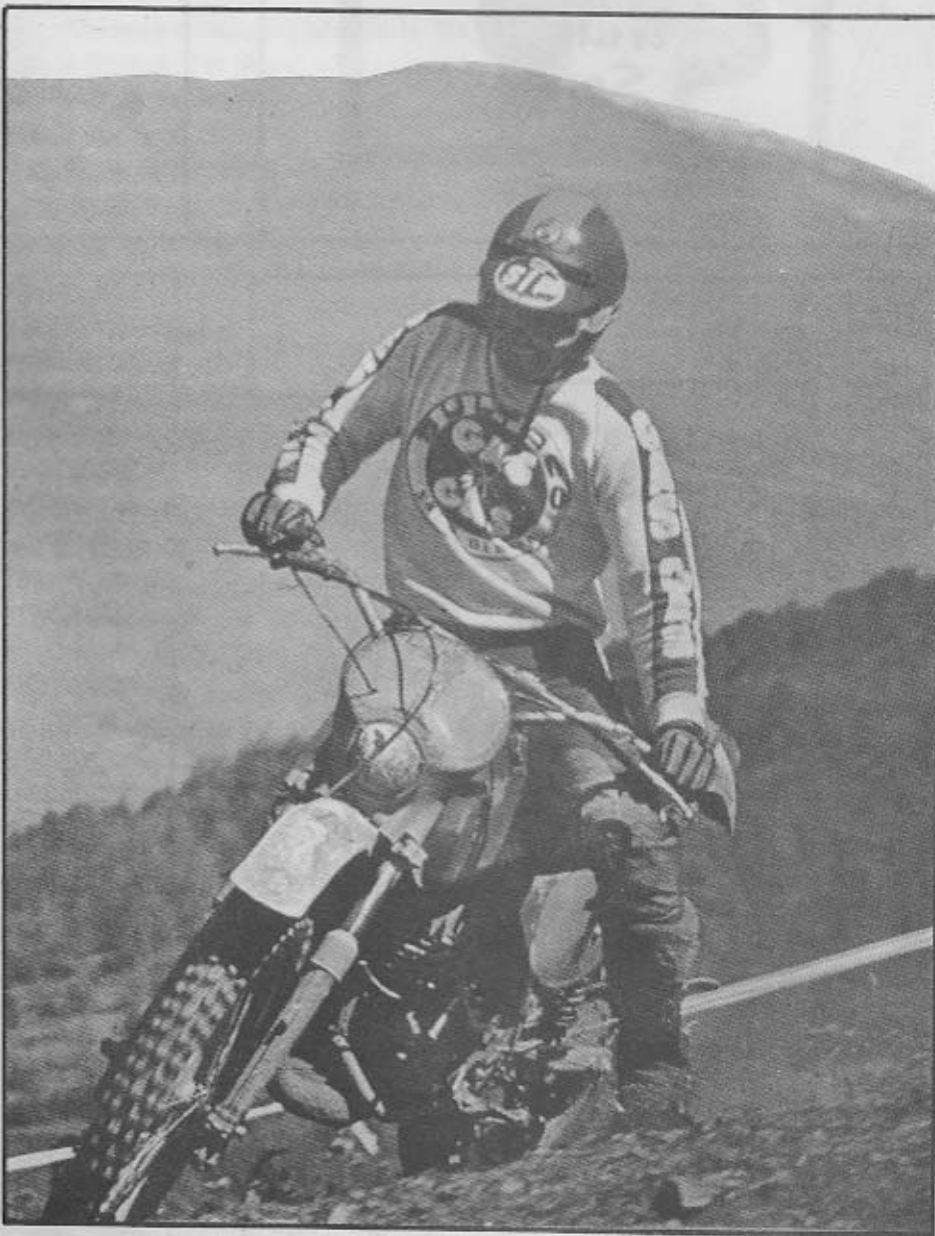
Dels 16 als 18 anys, actualment es poden dur motos de 50 fins a 75 c.c.; això està en vies de canvi, de si es podrà portar moto als 14 anys i si la cilindrada abans dels 18 anys serà fins a 125 c.c. Aquest és el parer motociclista més important avui. I aquí és on fa falta un lloc d'esbarjo per poder anar amb la moto que ja tenen, tranquil·lament i sense empenyar a ningú.

(I per parlar de l'esportiva no tinc més espai).

La part esportiva a Salt és molt important, però està escampada. Li faria falta un MOTO-CLUB que d'alguna manera representés a tota aquesta afició.

Evidentment, LA MOTO VOL DIR..
MOLT MÉS.

NARCÍS CASAS

El Saltenc Narcís Casas, Campió d'Espanya de Tot-Terreny els anys 1971, 1972, 1973, 1974 i 1975.

HISTORIES MÈNUDES de SENSUNRAL

i III

Per SALVADOR SUNYER i AMERICH

El govern beu vins finets i xarop de la-rosa-de-sant-jordi mesclat amb onzes-de-setembre-desmaiats... els de l'altre cantó beuen vinagre barrejat amb cagamuixa.

Als Ajuntaments on governen els pobres, les coses van exactament igual, només que a l'inrevés!

El líder dels que manen abaixa el cap, fa cara de preocupat i diu que té molta feina. I que li hem d'ajudar. Parla a poc a poc, repeteix l'última part de la darrera frase (això tots els ministres li ho han copiat!) la repeteix un cop sí i l'altre també i la seva

entonació ens recorda un comentari molt CAPRICIÓS... el líder dels de davant fa cara de funeral de tercera, fa cara de més preocupat, abaixa més el cap i ens diu que voldria tenir molta feina...

Ara estant discutint allò de la llei de la llengua. Tot plegat vuits i nous i cartes que no lliguen.

A Sensunral s'hi parla fa mil anys una llengua antiga, nostrada i pròpia anomenada: "Kat-alà". I també de trenta en quaranta se n'hi sent una de -força antiga- no-nostrada-i-impròpia: el "casta-jà".

Els del govern voldrien ser més Kat-alans que el gloriós fundador de Kat-alània, un guerrer barba-serrat que no anava mai a cal barber... voldrien salvar la llengua pròpia, però com que comptant-los tots no arriben a deu, necessiten els vots dels "casta-jans" als quals el govern ha arraconat en escoles especials per a pobres-pobres, els ha deixat de banda i no se n'han preocupat gens.

Els altres voldrien salvar la pròpia -que està malalta- però no ho poden fer descaradament ni ho poden dir sense més ni més als que parlen la llengua-també-antiga-dita-imperial i que a més a més tenen una altra mena d'escola.

El país es va deixatant, mentre debat si són verdes o si són madures, en una picabaralla passional i forassenyada perquè ha de salvar la llengua dels Kat-alans i per fer-ho necessita l'ajuda dels Casta-jans...

I a darrera la porta hi ha un fus, s'ha acabat: Amén, Jesús!

SALVADOR SUNYER

INTRODUCCIÓ

En aquest número extra d'estiu LA FARGA vol oferir als seus lectors i com a primícia, l'article original que sobre el poble de Salt figurarà a la GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA.

La GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA, és una magna obra que porta a terme la **Fundació de la Gran Enciclopèdia Catalana**, de la qual en són responsables les mateixes persones que van dirigir l'ENCICLOPÈDIA. El director és Joan Carreras i Martí, i el responsable-coordinador l'actual Conseller de Cultura de la Generalitat, MAX CAHNER.

L'Obra surt per volums, agrupats en dues o tres comarques, i en la mateixa es fa un exhaustiu estudi històric, geogràfic i socioeconòmic de cada comarca i de cada poble o ciutat que el compon.

El passat mes de març, va sortir el primer volum, dedicat a OSONA i el RIPOLLÉS; en aquests dies ha aparegut el segon dedicat a BAGES i ANOIA, i el tercer comprendrà el GIRONÈS, LA SELVA i LA GARROTXA.

L'Obra en total comprendrà de 12 a 14 volums.

En Josep Clara, ben conegut nostre com a col·laborador de LA FARGA, mestre i historiador sobre Salt, ha estat encarregat per a portar a terme el Gironès i la Selva juntament amb en Ramon Alberch arxiver de l'Ajuntament de Girona i J. Portella.

Cal assenyalar, pels qui coneixen els seus escrits, que en Josep Clara hi aporta en aquest text alguns punts inèdits d'investigació recent que vénen a afegir noves dades a la fins ara amagada història de Salt.

L'EQUIP DE REDACCIÓ

SALT A LA COMARCA

La vila de Salt és situada a la riba dreta del Ter, damunt el pla quaternari estès a ponent de la ciutat de Girona, a 83 m. d'altitud sobre el nivell del mar, a banda i banda de la carretera de Girona i Anglès. El terme municipal —agregat a la capital contra la voluntat del saltencs el 1974— té una extensió de 6'41 quilòmetres quadrats i afronta pel Nord amb el terme de Sant Gregori, per l'Est amb l'ex-municipi de Santa Eugènia de Ter, pel Sud amb el de Vilablareix i per l'Oest amb el de Bescanó. És travessat per la sèquia Monar, corrent desviada del Ter a l'alçada de Montfullà, que té una antiguitat medieval i que, a més a més de proporcionar aigua per regar les hortes, ha tingut un ús industrial continuat.

L'existència de Salt és documentada des del segle IX: a la Biblioteca-Arxiu de Peralada es conserva un pergami de l'any 834 que parla d'una peça de terra venuda **in villa que dicitur Salto**. Durant l'època medieval era un disseminat de cases de pagès amb molta terra de conreu i alguna

activitat industrial ran de l'aigua. La documentació del segle XII retreu ja el funcionament d'uns molins, i la dels segles XIII i XIV cita masos com els de Pere Mut, Llorenç (on pernottà el príncep Ferran el 1476), Ortau, Feixes, etc. Al segle XV, segons S. Sobrequès, pertanyia als Vern, ciutadans de Girona.

La parròquia és esmentada el 882 amb el nom de **Sancti Cucuphatis in salto** arran de la concessió feta pel bisbe Teotari de diversos delmes a la Seu de Santa Maria i Sant Feliu de Girona. En documents de l'edat moderna, la denominació es confon a voltes amb l'advocació a Sant Jaume (1544). Avui, de la vella construcció no en resta res, car fou ampliada i refeta modernament sense relleus arquitectònics massa remarcables. L'edifici centra la part vella del poble, la dels carrers estrets i petits. Moltes cases del carrer d'Hernán Cortés duen inscripcions del segle XVIII a les llindes.

Al segle XIX, com a conseqüència del procés d'industrialització que fou endegat al Veinat, aparegué el barri

"Al 1930 el cens parlava ja de 5.360 persones".

GRAN GEOGRAFIA DE CATALUNYA.

de Sant Antoni entorn de les fàbriques de teixits i filats. La incidència, cada cop més palesa, de la ciutat de Girona, ha condicionat el creixement més recent de Salt, de manera especial a la banda de l'antiga via del ferrocarril d'Olot, on el 1956 fou inaugurat un grup de cases barates i més últimament hi han proliferat, desordenadament, blocs de pisos i gratacels que han transformat el paisatge agrícola tradicional.

En els fogatges medievals, Salt hi surt amb una vintena de focs: 24 en el del 1365-70, 20 en el del 1497, 23 en el del 1553. En el cens del 1787 és dona una xifra —255 habitants— que no correspon a la realitat, puix que, d'acord amb el nombre de naixements, la població saltenca a finals del segle XVIII ultrapassava els 400 habitants. Madoz, a la dècada del 1840, li atribueix 53 veïns i 362 ànimes. Podem dir que, abans de la instal·lació de la indústria moderna, no arribava a 600 habitants. El procés experimentat a partir del 1845 es tradueix en una expansió ràpida i superior a l'experimentada pels municipis dels voltants. El 1860 hom hi comptabilitza 1377 habitants. L'any 1900 —amb un cens de 2.280 persones— la població forastera ja superava en nombre els nascuts al mateix poble. Llavors la gent d'origen gironí no arribava al 5 per cent i es donava un equilibri entre la població ocupada a la fàbrica i els dedicats al camp, que de fet eren els més localistes i mantenidors de l'esperit indígena. La immigració, la instal·lació de famílies que aconseguien un lloc de treball a Salt mateix o a la veïna capital, condicionà l'augment que seguí. El 1930 el cens ens parlava ja de 5.360 persones. Fins al 1960 el ritme de creixement no va tenir la força espectacular dels darrers anys, en què els antics moradors de les barraques de Montjuïc, famílies acabades de construir i el fenomen sempre viu de la immigració converteixen Salt en un nucli dens que el 1970 superava els 11.000 habitants. L'assimilació d'aquesta important població forana (procedent sobretot de Jaén, Granada, Còrdova i Sevilla)

comporta a més tota una problemàtica nova, complicada encara per la manca de serveis socials, la quantitat dels nou vinguts i la distribució dels habitatges. Salt s'ha beneficiat de la saturació urbana de Girona, però en alguns llocs ha esdevingut un suburbi.

Con molt bé recull l'escut del poble, Salt compaginava la dedicació a l'agricultura i a la indústria des de mitjans segle XIX. El terreny de bona qualitat potencià una agricultura

ment el nombre de sucursals bancàries i de caixes d'estalvi.

La proximitat a Girona ha estès la influència de la ciutat cap a Salt en temps de pau i en temps de guerra. Quan la capital ha estat assetjada, la vila de Salt ha estat ocupada per l'invasor sense dificultat, i quan Girona ha creat nous llocs de treball, molts treballadors —per raons d'economia i d'espai— s'han instal·lat a la vila. Les influències han pesat cada vegada més. Cal recordar també que Salt ha tingut d'acollir allò que Girona no volia o no hi cabia: el manicomi o hospital psiquiàtric (1886), la presó provincial (1942-1967), els immigrants, etc.

El 1640 els voltants del poble foren escenari de l'encontre dels pagesos revoltats contra els terços de Juan de Arce. El 1781 l'intendent general de Catalunya donà l'autorització per a la construcció d'una farga d'aram. El 1809 el general García Conde assolí d'introduir per la banda de Salt un comboi per ajudar Girona, aleshores assetjada pel francès.

Des de la fi del segle passat diversos convents de religiosos s'instal·laren a la població: clarisses (1881), dominiques (1892), germans de la Salle (1905) i Bernardes (1944). Ara només hi romanen les dominiques.

El peoner de la industrialització saltenca fou el banyolí Pere Ramió i Armadas, que el 1845 obtingué el permís per emprar l'aigua de la sèquia per tal d'aprofitar-ne la força hidràulica. La primera empresa "Ramió i Cia" fou constituïda el 1846. El 1861 hi havia tres fàbriques en funcionament, les quals amb la injecció de capitals barcelonins canviaren sovint de denominació social. El 1866 hi trobem ja els "Coma, Ciuró, i Clavell". Cal dir que el 1870, hom entrava a treballar-hi a les 5 del matí i en sortia a les 9 del vespre. Els sous eren pes dessota dels pagats a Barcelona. Per això s'hi manifestà ben aviat la tensió social. El 1872 un periòdic gironí ja deia que la població era coneguda "por sus ideas revolto-

SABIES, QUE EL POBLE
DE SALT, LA SEVA
EXISTÈNCIA ÉS DOCU-
MENTADA DES DEL
SEGLE IX... NO?
DONCS LLEGUEIX L'ARTI-
CLE D'EN CLARA I CONEIXE-
RAS MOLTES COSES SOBRE SALT.

pròspera que produïa cereals, llegums i hortalisses ben conegudes i apreciades al mercat de Girona. La dedicació al conreu de la terra és encara avui apreciable, per bé que l'especulació del sòl i la febre constructora han canviat per pisos i edificis massa alts, els camps d'abans. La reducció de l'activitat agrària és palesa, ja que del 1962 al 1972 ha passat de 349 explotacions agrícoles a 63.

Juntament amb les indústries tèxtils (Successora de J. Coma i Cros i Manufactures Gassol) hi tenen importància els subsectors de l'alimentació, les indústries químiques, metal·lúrgiques i de la construcció. Així mateix ha augmentat notable-

sas según parecer de los hombres de la situación”.

Les reivindicacions obreres hi foren constants, sobretot a partir del 1919, en que Sebastià Clara organitzà el Sindicat cenetista. Amb la República es produïren vagues i conflictes sonats, tant a la Coma i Cros com a Manufactures Gassol.

La radicalització que s'enregistrà després del Juliol del 1936 va donar un trist renom a Salt per l'acció del seu comitè antifeixista. No menys dura va ser la repressió que s'exercí després del 1939.

Durant la Restauració i la República es publicaren diversos periòdics de caire republicà com "El Libertador" (1913) i "El Poble de Salt" (1930). Els

la setència del qual resultà negativa per als interessos del poble. Com a protesta hi hagué una desfilada amb senyals de dol. Amb la nova democràcia el 1979, Salt ha recuperat una

part molt petita d'autonomia: s'ha creat un Consell Municipal, i hom espera que ben aviat es podrà reparar d'alguna manera la injustícia comesa. Salt és un poble que no vol morir.

Hi és notable la pràctica de l'esport. El 1961, a la pista de la Coma i Cros, se celebraren els XVIII Campionats Nacionals d'Hoquei sobre Patins. El 1978 fou inaugurat el nou camp de futbol, que ha substituït el que, el 1931, va promoure el **Juvent d'Ara**.

Actualment diverses entitats i

Llorenç, cal Mut i el mas Ribot, que és propietat del Marques de Camps.

Al Veïnat hi ha estat aixecada una nova església, beneïda el 1972 la qual sota l'advocació de Sant Jaume, ha substituït les funcions que realitzava el temple de les monges de Santa Clara, bastit a la dècada del 1880. L'edificació, de línies senzilles i factura moderna, és situada davant la fàbrica Coma i Cros.

Com a fills il·lustres del poble cal recordar el veterinari Joaquim Ravellat (1872-1923), el dibuixant Josep Aguilera (1882-1955), l'aquarellista i compositor de sardanes Jaume Roca Delpech (1910-1968). D'una època molt més llunyana hi ha en Pere Bernat (?-1118) que fou cabiscol i sagristà major de la Seu gironina. I

"Les reivindicacions obreres hi foren constants, sobretot a partir del 1919..."

anarcosindicalistes que animaven el Floreal i el Sindicat Únic publicaren "Despertar" (1932). La ideologia catòlica i dretana fou defensada per "L'amic del poble" (1931). Hi existiren també algunes cooperatives de consum. El Gremi de Pagesos estigué vinculat a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i guardà fidelitat al Marquès de Camps, primer contribuent del poble i un dels homes de la Lliga.

El fet més remarcable i polèmic en els darrers temps ha estat el de l'anexió a Girona. Això és produí el 1974 després d'una resistència que passà per l'anada al Tribunal Suprem,

associacions de caire esportiu i cultural mantenen viva una activitat remarcable. Hi ha també una Associació de veïns, i el **Casal de Jubilats publica des del 1979 el periòdic mensual "LA FARGA"**. L'Institut de

Batxillerat "Salvador Espriu" va ser inaugurat el 1976. Els col·legis d'ensenyament bàsic, "Menéndez Pidal" i "Silvestre Santaló" daten del 1973 i 1976 respectivament. Hi existeix també una Biblioteca pública.

Entre els edificis remarcables cal esmentar **La Farga o Torre de Sant Dionís**, amb elements del segle XV, el **Sitjar**, **La Torre Mirona**, el mas

del nostre temps, el diputat al Parlament de Catalunya i professor de català, Salvador Sunyer.

Des del Carrer Major pel Farçaire

LA ZONA ESPORTIVA: UNA REALITAT QUE AVANÇA

La Zona Esportiva de Salt està anant a una bona marxa. Gràcies a uns noms i persones concretes s'ha aconseguit endegar una Zona, que fa temps restava paralizada.

Primer va ser la Piscina la que va obrir el foc. A la Piscina, encara que no us ho creieu, hi ha dies que hi van més de 800 persones.

La Piscina primera, perquè no està acabada i encara n'hi ha prevista una altra d'olímpica.

La Pista de Bàsquet fou el segon bastió... El Bàsquet, que havia nascut a redós del col·legi de les Dominiques, es va trobar en un principi com desplaçat i desassistit en anar a la Zona Esportiva. Després la cosa va canviar.

Un important pas, sinó el més important, fou l'edificació de l'Estadi de futbol, el Camp Municipal, que bé va costar els seus suors i llàgrimes... Però, que bé va quedar un cop acabat!... i es pot dir que molts pocs equips de poblacions més importants tenen un camp tan gran i important! El Salt, que juga a Segona Regional, té un camp que fins pocs equips de Tercera Divisió el poden imitar!

Val a dir que aquestes tres instal·lacions esportives eren fruit d'un treball i un esforç fet per l'antic Ajuntament de Salt. Gairebé gosaria dir que la gestió d'adquisició de la Zona Esportiva va ser un èxit de l'antic Ajuntament de Salt i el fet que dins el poble ha tingut més transcendència... Als errors i denúncies que s'han fet contra determinades gestions del nostre antic Ajuntament, hi cal posar a la balança i com a contrapartida una gestió molt reeixida: la ubicació de la zona esportiva.

Tot aquest motor en marxa va quedar frenat i estabilitzat poc temps

després de passar anexionat a Girona. L'Ajuntament del Sr. Ribot es pot dir que ben poca cosa va fer. Els projectes van quedar frenats, no hi havia partides, etc.

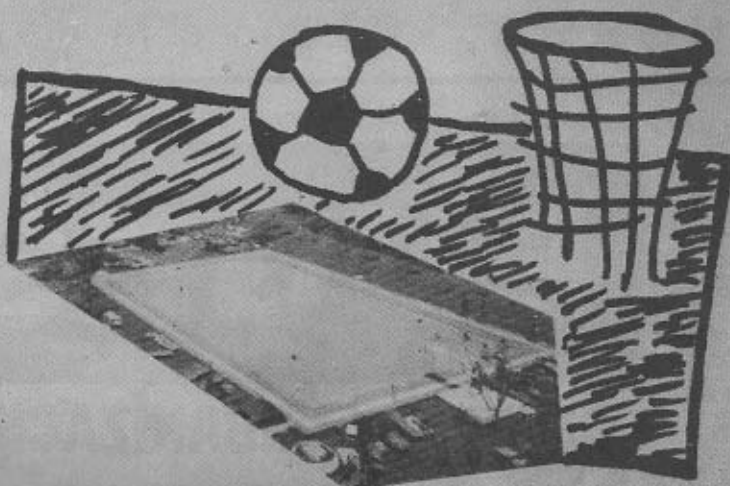
En aquests moments la cosa sembla canviar. En poques setmanes hem assistit a un canvi en la zona esportiva. Canvi que se li comença a notar i prén una nova vida. En un termini relativament curt hem vist fer-se un camp de futbol nou, que no està pas del tot acabat... començar uns vestidors, tot i que el seu ritme deixa molt que desitjar, posta de tanca i clos a tota la zona, inici de les pistes de botxes, etc...

A tot això que està en marxa cal afegir-hi una sèrie de projectes que vénen tot seguit, com és la pista d'atletisme al voltant del nou camp

de futbol (camp de la joventut), la pista de voleibol i el projecte més ambiciós, com és el pavelló poliesportiu cobert, d'un import de cap a 60 milions.

I assenyalaríem un fet que pot tenir molta transcendència i és que en l'ordenació territorial de Salt, les actuals normes urbanístiques contemplen l'espai que va des del Passeig Marquès de Camps, fins a l'actual Zona Esportiva, entre Passeig d'Olot i perllongació Roca Delpech, com a zona d'ampliació d'ús esportiu.

Sens dubte que la Zona Esportiva comença a ser una realitat viva. Voldríem, això sí, que es convertís en una zona d'ús tant pel jovent com de parc urbà per a esplai de tots els saltencs.

SAPS, EN
DÉU JA
NO M'ÉS
AMIC.

CONVERSES AMB ELS MEUS NÉTS

VENTURA PAU i SOLER

Són dos fets diferents. Llurs protagonistes han estat els meus dos néts més menuts, en Dany i l'Oscar, de cinc i tres anys respectivament. Aquests fets em donen peu per a fer el comentari d'avui.

Quan el més gran del dos ha arribat del "cole" ha dit a la seva àvia:

— Saps; en Déu ja no m'és amic.

Ho ha dit així mateix, com si Déu fos un company del "Cole".

— I això perquè?, li pregunta l'àvia.

— Doncs perquè ja no em vigila. Quan venia cap a casa, sortint de classe, un home se'm volia endur. Doncs en Déu no m'ha ajudat. Sort que jo m'he arrancat a córrer...

El cas del més menut ha estat diferent. Aquest fi de setmana ens ha vingut a fer una visita una vella amigat feta en els temps de la guerra, i no tenint tren per tornar a casa seva fins l'endemà, li hem preparat un llit a la mateixa cambra on hi dormen la meva esposa i el nét més petit. Aquest, quan arriben les vuit, està acostumat que el portin a dormir i en general no es desperta fins l'endemà a les set. La seva son és dolça i de segur que tota la nit somia amb els angelets d'algun conte que l'àvia li explica per endormir-lo.

Després de les notícies de la Tele, la nostra amiga ha manifestat que estava cansada i preferia també anar al llit. La meva esposa i jo hem aguantat davant la petita pantalla fins a la fi dels "Grandes Relatos".

L'endemà, quan la meva esposa s'ha llevat, després de donar-me el bon dia —dormim en habitacions separades— referint-se a l'amiga, m'ha dit: —Quina nit ens ha donat! Tota la nit roncant i cap a les quatre els seus ronquets han desvetllat a l'Oscar, el qual sentint aquells bufets m'ha dit: —Perquè fa el dimoni aquesta senyora?

Aquestes al·lusions a Déu i al dimoni em recorden els costums que tenim la gent gran —els de la tercera edat— quan volem fer observacions als nostres néts. Per advertir-los que no cometin cap malifeta els diem: "No facis això, que Déu ho veu tot", i si han d'anar a algun lloc sols els advertim que "Déu o els seus àngels vigilen". I quan es barallen i s'esvaloten els diem: "Crideu o bufeu com uns dimonis".

Quan no fan bondat per fer-los por els amenacem dient que vindrà l'home del sac i se'ls endurà.

De segur que els nostres fills, pares d'avui, quan han de renyar o fer observacions als seus fills, no ho fan invocant els noms de Déu, del dimoni o de l'home del sac. Els pares d'avui dia prefereixen donar explicacions i raons als fills. Nosaltres ho fem a la nostra manera perquè en la nostra infantesa no podíem donar un pas sense que intervingués la protecció divina o la maledicció del dimoni. Els pares d'ara per maleir o fer por, només han de dir: ¡ compte, que vé en Tejero!

Recordant els anys de la meva infantesa,
dedico aquest poema al nostre.... Baixador

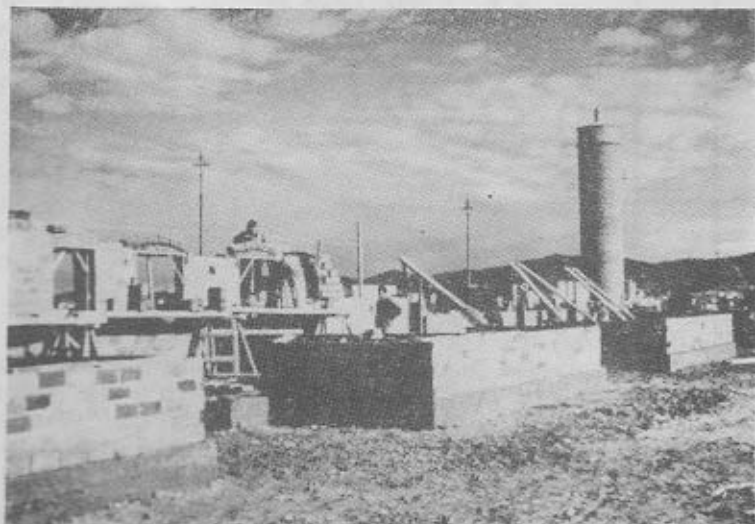

EL BAIXADOR

Fumejant els camps, i amb un agut xiulet que talla el vent,
descansa per uns moments, el tren d'Olot.
Com brau atleta, cansat de tan noble esforç, li dóna bona acollida
llur baixador.
Solitari, però majestuós, n'és testimoni d'anades i tornades,
de llargues esperes, de rialles i plors.
Mentre uns el fiten amb cautela, com toc d'atenció,
la canalla el volta, fent-li mofa pel seu esforç.
S'agudítza la tristesa del nostre baixador, quan els anys
van despellant-lo de la seva labor.
Aquell que en un temps més jove feia tanta remor,
jubilat ja de la seva tasca, li queda tansols solitud i record.
El progrés no perdona amenaçant-lo de mort.
Fixeu-vos ara que trist i solitari queda el nostre.... Baixador.

ESTEVE MARTIN

foto concurs SALT inèdit

A la fotografia es reflecteix l'inici d'un Grup de Vivendes que més tard seria molt popular i conegut.

Si bé en un principi les vivendes van ser discutides, la realitat és que avui dia la zona és una de les que fan més goig al poble de Salt. Tant de bo tot Salt fos així!

ES PREGUNTA:

- 1) Quin és el nom popular i quin el nom oficial d'aquestes vivendes?
- 2) Quin any van ser inaugurades?

Si ho sabeu, escriviu ràpidament a la FARGA. Passeig Verdager, 1- SALT (Foto-Concurs).

Entre els participants es farà un sorteig. El guanyador rebrà un obsequi per valor de 1.000 ptes. gentilesa de:

Pastisseria NEGRELL

Greco, 2 i 4 - Tel. 20 07 58
SALT (Gerona)

El guanyador ha estat MIQUEL SOLER amb domicili C/. Esteve Vila, n.º 10-A - 5.è C - SALT, que pot passar per Secretaria a recollir el premi.

LA FESTA MAJOR

Altres voltes han estat amb nosaltres Sant Cugat i Sant Jaume, els dos junts, per celebrar la nostra Festa Major.

Com cada any, el gran envelat és la "vedette" de la Festa i aquest any més que mai; moltes atraccions (aviat en tindrem més que a Girona). També aquest any potser ha estat la Festa més llarga pel nombre de dies, en total 8. El més esperat d'aquesta festa ha estat l'actuació de "La Trinca" i de l'espectacle infantil "Veó-Veó". Del primer podem dir que va ésser un èxit total i amb més gent de lo previst. Fins i tot els organitzadors tenien pensat fer passar un cotxe amb altaveus per anunciar l'actuació i s'ho varen deixar córrer, perquè ja estava ple. La M.ª Matilde Almendros també ens va visitar, amb l'obra que fa des de que va néixer: "Terra Baixa". Molta gent, i el final la Matilde va agrair l'assistència i va deixar anar aquesta frase: SALT, A MÉS D'UN POBLE GRAN, ÉS UN GRAN POBLE".

També aquesta Festa va desenterrar "morts" i ens varen venir a veure "Los Tres Sudamericanos"; L'"Alma"; que és la cantant, continua amb la mateixa "silueta" —o sigui, de molt bon veure— i el conjunt amb les mateixes cançons.

En "Xarli" també va venir, va jugar i va fer l'únic gol per el Salt. En Carles Reixach, el gran jugador del Barça, va rebre un homenatge per part de la Penya Barcelonista de Salt. Es va jugar contra el Lloret i vàrem perdre per 3 a 1. En "Xarli" va signar molts autògrafs pels seus "fans".

També, com cada any, la revista hi ha estat present, i el "Juanito Navarro y Doña Croqueta" ens han visitat.

Ha tencat la Festa, la Feixina, hi s'ha tornat al lloc d'origen, o sigui a les nostres estimades i deixades Deveses. Ah! i moltes més coses: hem fet en aquesta Festa un gran dinar, ballar moltes sardanes, jugar a petanca, anar al cinema, jugar a escacs....

EXPOSICIÓ DE LLIBRES EN CATALA PER A NOIS I NOIES

Del 24 al 26 de juliol de 1981
Biblioteca Municipal de Salt
Matins de 12 a 2 - tardes de 7 a 9
Salt

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE CULTURA I AFECCIONS DE CATALUNYA

EXPOSICIÓ DE LLIBRES EN CATALÀ

Durant els dies de la Festa, un dels actes culturals més importants ha estat aquesta exposició de llibres en catala per a nois i noies, a la Biblioteca Municipal amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya. Exposició ben presentada i sobretot didàctica, ja que els llibres exposats eren molts i els saltencs hem pogut contemplar la gran varietat de llibres que hi ha per els nostres infants. Cal resaltar l'exposició de les obres originals dels dibuixants d'aquests llibres, com varen ésser d'en Llucià, Pilarin Bayes, Picanyol, Ferrándiz, Fina Rifà i molts d'altres. Per desgràcia, i parlo de l'estona que jo hi vaig anar (el diumenge dia 26, de 12 a 1 del migdia) molt poca gent hi era present.

ENTRE LA PLOMA I EL FUSELL

El dimecres, dia 22 de Juliol, a les 8 del vespre i a la llibreria de Salt "El setè Cel" es va presentar el llibre d'en Miquel Berga, "Entre la Ploma i el Fusell", guanyador l'any passat del 1.er Premi d'assaig "Carles Rahola". Amb no gaire assistència de gent, el llibre va ésser presentat, molt ben presentat, per en Narcís-Jordi Aragó, que és membre del Jurat. En Miquel Berga també va parlar una estona, explicant com va fer el llibre i tots els passos que va fer abans no l'hi

publicuésin. Llàstima, com he dit al principi, que la presentació es fes "entre amics" perquè valia la pena.

"QUIOSC"

A la Farga n.º 20, del mes de febrer del 80, dedicàvem una pàgina a en JUST MANUEL CASERO, allà explicàvem qui era i què havia representat per a nosaltres en Just. Però tots vàrem sentir la desgràcia de que el 31 de Gener d'aquest any ens deixés víctima d'una malaltia incurable.

En Just ens va deixar moltes, però moltes coses, i entre elles aquella columna del Punt-Diari que cada dia ens feia pensar, aquell seu "QUIOSC". Ara, publicat per la Diputació i el Punt-Diari, s'han editat tots en un llibre.

"QUIOSC" és un llibre que recomanem molt efusivament. És un llibre per a tenir, per a pensar i reflexionar. En aquest llibre, tots hi estem presents d'una manera o altre. Però a nivell anecdòtic, us puc adelantar que si obriu a la pàgina n.º 37, el títol del "QUIOSC" d'aquell dia, 7 de març del 80, era NARCÍS CASAS I VILA.

L'ACUDIT FOLL

per

BUGARAC

la vida amb HUMOR

LES VACANCES

Els qui, per raons de l'ofici, ens hem de quedar a casa, envegem els qui fan vacances. Una holandesa, rossa i sense complexes, m'ha vingut avui a demanar la manera més pràctica per anar a Palamós. En el curt espai de temps que ha durat la conversa, m'he vist envoltat per mitja dotzena d'ibèrics que migraven.

He anat a veure uns meus amics. Els he trobat enmig d'un enrenou de mil dimonis. He cregut que canviaven de pis. Que va! Se n'anaven de vacances. Imagineu-vos si n'hi havia de trasbals en aquella casa que, en un moment donat, han perdut el nen petit i l'han trobat al porta-maletes del cotxe. Els he dit que dubtava que tot aquell embalum de coses arribés a bon port. M'han mirat com a un ser d'una altra galàxia. Però, que no surts mai? —m'han dit. Es veu que ara, per sortir de casa i anar a passar uns dies fora, cal anar carregat com un burro, com aquells parracaires d'abans. Nevera portàtil, dues bicicletes plegables, matalassos de goma, llum de butà, televisor (això sempre), paraigües, un orinal, llibres, tebeos, una graella monumental, una ràdio-cassette, dues galledes de plàstic, una garrafa, una màquina d'escriure... fins i tot duïen una estufa. Jo pensava que redimontris en deuriem voler fer d'una estufa, puix m'havien dit que anaven a la costa. I em sembla que no m'havien pas dit a la costa d'Alaska. Si no és que volguéssim fer torrades....

Uns altres amics tenen la casa plena de mapes, de prospectes, de fulletons, de guies turístiques. M'han dit que era per a les vacances de l'any que vé. Carai! N'hi ha que s'ho agafen amb temps això de les vacances!

També n'he trobat uns que es quedaven a Salt. Havien enviat els nens a Colònies d'estiu. Tenen el televisor espallat. Havien comprat entrades per a un d'aquests cinemes tan refrigerats i pensaven anar a sopar a la fresca d'un Restaurant a la Plaça de Sant Agustí i, després de sopar, anar a fer un tomb per la Devesa. Aquests sí que fan vacances.

"Del tiempo el ocio torpe, y los engaños del paso de las horas y del día reputaban los nuestros por extraños".

Quevedo dixit!

BURXETA.

la farga

BUTLLETÍ DEL CASAL DE JUBILATS SALT

- Anunciem que marxem, però tornarem.
- Aprofitem aquest espai per desitjar unes bones vacances i un bon estiu a tots els socis i seguidors nostres.
- El setembre atacarem una altra vegada amb més força i amb més ganes.